

**M. TURHAN TAN'IN TARİHİ TÜRK ROMANLARINDA
DÜĞÜN MERASİMLERİ**
Wedding Ceremonies
in Historical Turkish Novels of M. Turhan Tan

Selma BAŞ*

Özet: M. Turhan Tan, 1928-1939 yılları arasında kaleme aldığı tarihi romanlarıyla adından söz ettirir. Yazar, tarihe ihanet etmeme adına tarihi gerçeklere olabildiğince bağlı kalır. Bu yönüyle yazarın kaleme aldığı tarihi romanlar, konu edindiği dönemin ve o dönem toplumunun yaşayışını, hayata bakışını, inanışını, gelenek-göreneklerini, örf ve âdetlerini yansıtan zengin bir görünüm sunar. Bu yazıda Turhan Tan'ın tarihi Türk romanlarında anlatılan düğün merasimleri, düğüne davet, düğün zamanı ve mekânı, düğünde düzenlenen eğlenceler ve gösteriler, takdim edilen hediyeler ve düğün sofrası açısından değerlendirilmiştir. Tarihi süreç içerisinde toplumda görülen siyasi, sosyal, kültürel, ekonomik yozlaşma seyrinin, incelenen romanlardaki düğün merasimleri açısından da paralellik taşıması dikkat çekici bir sonuçtur.

Anahtar sözcükler: Tarihi Türk romanı, Turhan Tan, düğün merasimleri, folklor, hediye.

Abstract: M. Turhan Tan is well-known for the novels that he wrote in 1928-1939. So as not to betray the history, the writer adheres to historical facts as much as possible. With these aspects, the historical novels written by the writer present a richness that reflect the life, view of life, belief, traditions and customs of the era and the society that he wrote about. In this article, wedding ceremonies told in historical Turkish novels of Turhan Tan were evaluated in terms of invitation to the wedding, date and place of wedding, entertainments and performances presented in the wedding, offered presents and wedding food. The fact that the course of political, social, cultural and economic degeneration observed in the society throughout history was parallel in terms of wedding ceremonies mentioned in the analyzed novel was a striking outcome.

Keywords: Historical Turkish novel, Turhan Tan, wedding ceremonies, folklore, present.

* Yrd. Doç. Dr., Yüzcüncü Yıl Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü.

Giriş

Asıl adı Mehmet Samih Fethi olan M. Turhan Tan (1886-1939), daha çok tarihi romanlarıyla tanınan yazarlardandır. Edebiyat ve tarih öğretmenliği, mutasarrıflık, kaymakamlık, Sivas mebusluğu gibi görevlerde bulunmuştur. 1922’de siyasi ve idari görevlerini bir kenara bırakarak kalemiyle geçinmeye başlayan yazar, farklı isimler kullanarak *Tasvir-i Efkar*, *Tercüman-ı Hakikat*, *Servet-i Fünûn*, *Rûbap*, *İçtihat*, *Cumhuriyet*, *Tan* gibi yayın organlarında şiirler, yazılar yayımlamıştır. Ahmet Refik Altınay’ın yolunu izleyerek yazdığı otuzun üzerindeki tarihi romanlarından bazıları gazete sayfalarında kalmıştır (Komisyon, 2003: 937-938).

Turhan Tan, Ahmet Refik’in tarih ile edebiyat arasında köprü kurarak tarihin sevilmesini ve tarihi eserlerin geniş bir okur kitlesine ulaşmasını sağlama anlayışını benimser (Komisyon, 2003: 39). Nizamettin Nazif’in 1928’de yayımlanan *Kara Davut* adlı romanının büyük bir ilgi görmesi üzerine aynı yıl bu popüler ortamdan etkilenecek tarihi romanlar yazmaya yönelir ve daha çok bu tarz eserleriyle ün kazanır. 1930-1940 yıllarının en önemli tarihi romancısı olan Turhan Tan, bu alanda karar kılmışla da diğer yazarlardan ayrılır (Taştan, 2000: 37-38). Kendisiyle yapılan bir söyleşide Turhan Tan, Racine gibi batılı yazarların tarihi gerçekleri bozarak doğuya zulmettiğini, kendisinin de bundan duyduğu acı ile tarihi romanlar yazmaya heveslendiğini ve bu nedenle romanlarında tarihe ihanet etmediğini belirtir (Kandemir, 1937: 9).¹

Eserlerinde tarihi, romanlaştırma yoluna giden Tan, tarihi eserlerden yararlanma yönüyle “araştırmacı-tarihî romancı” olarak nitelendirilebilir (Taştan, 2000: 39). Bu romanlarıyla yazar, kendi döneminde olumlu tepkiler almıştır (Kandemir, 1937: 7-9; Es, 1934: 4; Uşaklıgil, 1939: 32-36; Safa, 1939: 3; Anonim, 1940: 6). Bununla birlikte Tan’ın eserlerinin çalıntı olduğunu iddia edenler de olmuştur (Karamanlıoğlu, 1939a:31-33; Karamanlıoğlu, 1933b:36-38; Çelebi, 1939:15; Sadullah, 1939:20-21). Turhan Tan’ın *Akından Akına*, *Cem Sultan* adlı romanları Fransızcaya, *Hürrem Sultan* romanı ise Rumca, Fransızca ve Yunancaya çevrilmiştir (Gövsâ, 1946: 387).

Turhan Tan, romanlarında daha çok Osmanlı dönemini konu alır. Romanda işleyeceği dönemi, ilgili tarih kitaplarından da yararlanarak, hatta alıntılar yaparak gerçeğe uygun bir şekilde vermeye çalışır. Osmanlı padişahlarından şehzadelere, valide sultanlardan hasekilere, sadrazamlardan yeniçerilere varıncaya kadar birçok kişinin etrafında şekillenen olaylar, baba-kardeş katline kadar varan taht mücadeleleri, yüzyıllardır devam eden ya da bozulmaya yüz tutan saray gelenekleri, yapılan savaşlar, çıkan isyanlar, devlet yönetiminde etkin olan unsurlar, cüluslar, sünnet ya da evlilik dolayısıyla yapılan

düğünler, yaşanan aşklar, ihanetler ya da çevrilen entrikalar, romanlarda konu edilir.

Bu yazıda Turhan Tan'ın düğünlere yer verdiğini tespit ettiğimiz *Gönülden Gönüle* (1931), *Timurlenk* (1935), *Akından Akına* (1936), *Hurrem Sultan* (1937), *Osmanlı Rasputini Cinci Hoca* (1938), *Safiye Sultan* (1939) adlı romanları, düğün merasimleri açısından değerlendirilecektir. Bazı romanlarda evlilik gerekçesiyle düzenlenen düğünler, bazılarında sünnet düğünü olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu doğrultuda romanlardaki düğün merasimleri, düğün ve sünnet düğünü olmak üzere iki ana başlık altında ve düğüne davet, düğünün yapıldığı zaman ve mekân, düzenlenen eğlenceler, hediye takdimi, düğün sofrası gibi merasim unsurları yönüyle incelenecektir. Romanlar birbiriyle karşılaştırılırken romanların yayımlandığı tarih değil, konu aldığı dönem esas alınarak kronolojik bir düzenlemeye yer verilecektir.

1. DÜĞÜN

1.1. Kız İsteme

Turhan Tan'ın romanlarında kız isteme faslı pek gerçekleşmez. Çünkü evlenenler daha çok hükümdarlar ya da onların kardeşleri, çocukları olduğu için evlilik kararında görüp istemeden çok, farklı gerekçelerle kurulması gereken bağlar söz konusu edilir. Böylece evlilik teklifi, daha çok kız tarafından gelir.

Timurlenk romanında kızın babası dillere destan olan kızı Tevekkül'le evlenmesi için Timur'a bir mektup gönderir. Bunun üzerine Timur, tüccar kılığına girerek kızı görmeye gider. Kızı beğenince gerçek kimliğini açıklar ve onunla evlenmek istediğini söyler. Ertesi sabah kızın cevabını almak için eve elçiler gönderir. Cevabın olumlu olması üzerine Timur, sözle nişanlandığını belirtir ve üç ay sonra düğünün yapılacağını bildirir.

Hurrem Sultan'da Padişahın kız kardeşi ya da kızı, Hurrem'in planları doğrultusunda uygun görülen devlet adamlarına verilir. Burada teklif kız tarafından gelir ve buna hayır demek söz konusu değildir. Zaten bu evlilikler, aynı zamanda kişiler için çok önemli bir saltanat kapısıdır.

Osmanlı Rasputini Cinci Hoca'da ise Deli İbrahim, eğlenceye düşkünlüğü ve para hırsından dolayı sürekli düğün yapma derdine düşer. Bu nedenle iki üç yaşındaki kızlarını bile çevresindeki devlet adamlarına nişanlayarak düğün yapar.

1.2. Nişan Töreni

Romanlarda nişan törenlerine pek yer verilmez. *Timurlenk* romanında Timur, son evliliğinde evlilik teklifinin hemen ertesi Tevekkül'le nişanlanır ve düğün hazırlıkları yapmak üzere oradan ayrılır. Her gün bir elçi ile nişanlısına bir mektup ve değerli hediyeler gönderir.

Osmanlı Rasputini Cinci Hoca'da nişanlanmaya önem verilir ve bu aşama göz ardı edilmez. Çünkü Deli İbrahim, gelinlere nişan hediyeleri getirilmesini talep eder ve bu hediyelere kendisi el koyar.

1.3. Düğüne Davet

Timurlenk romanında Timur, pervane denilen hükümdar fermanını hazırlatarak ulaklarla düğününü şarka-garba duyurur. Diğer romanlar da ise düğüne yönelik böyle bir özel davete rastlanılmaz.

1.4. Düğün Zamanı

Turhan Tan'ın romanlarında düğünün farklı zaman dilimlerini kapsadığı görülür. Bu zaman, 7 ila 21 gün arasında değişir.

Timurlenk romanında Timur'la Tevekkül'ün düğünü bir yaz günü başlar. Üç ay öncesinde başlanan hazırlıklar tamamlanarak düğün alayı yola çıkar. Gelinin Semerkant'a ayak bastığı gün eğlenceler başlar. Düğün dokuz gün sürer. Her gün farklı bir eğlenceye, gösteriye yer verilir. Sekizinci gün hediye takdim ve kabul merasimi düzenlenir. En önemli gün olan dokuzuncu gün, bir oyun olarak Çin istihkâmına hücum taklidi yapılır. Dervişler ilahi hünerlerini sergilerler. Esnafların yaptığı alaylar ve verdikleri hediyelerden sonra mevlit okutulur. Nikâhın kıyılmasıyla düğün merasimi son bulur.

Akından Akına romanı, Fatih dönemini konu alır. Romanda İskodra savunmasında gösterdiği yararlılıklardan ötürü herkesin takdirini kazanan Mustafa, akıncıların babası olarak bilinen Mihaloğlu İskender Bey'in kızıyla evlenir. Kızın babası Bosna'da parlak bir gelin alayı kurdurur. Mustafa da Semendere'de şölenler veririr. Düğün yedi gün boyunca devam eder. Böylece gelin, kendisi için hazırlanan otağda, oyunları seyrede ede, bir hafta dinlenmiş olacaktır.

Hurrem Sultan romanında Kanuni'nin kız kardeşi Hatice Sultan ile Sadrazam İbrahim Paşa'nın düğününe kısaca değinilir. Düğünün dokuz gün boyunca sürdüğü belirtilir. Bu romanda anlatılan diğer bir düğün ise Hurrem ve Kanuni'nin kızı Mihrimah Sultan ile Hurrem'in işbirlikçisi Rüstem'in düğünüdür. Bu düğün birkaç cümle ile geçiştirilir. Padişah, halka tasarruf ettiğini göstermek adına bu düğünle oğulları Beyazıd ile Cihangir'in sünnet düğününü birlikte yapar. Düğünün on beş gün sürdüğü belirtilir, ancak ayrıntılara değinilmez.

Osmanlı Rasputini Cinci Hoca adlı romanda sözü edilen birkaç düğünün ayrıntılarına yer verilmez. Çünkü asıl amaç, o dönemin düğünlerini yansıtmak değil, Deli İbrahim'in deliliğini ve eğlence-para düşkünlüğünü sergilemektir. Padişah, üç dört yaşlarındaki kızı Atike ile evli olduğu halde zorla boşandırdığı Ahmet Paşa'yı evlendirir. Düğün, on sekiz gün sürer. Deli İbrahim ile Telli Haseki'nin düğünü ise yirmi bir günden oluşan üç haftalık bir zaman dilimini kapsar.

1.5. Düğün Mekânı

Turhan Tan'ın romanlarında düğünler genellikle başkentte yapılır. Düğüne özgü seçilen açık mekânlar, süslenerek eğlencelere hazır hale getirilir. Genellikle kadınlarla erkekler ayrı mekânlarda düğün merasimlerini izlerler. Misafirler için de özel mekânlar hazırlanır. Bu mekânlar, daha çok özenle hazırlanmış çadırlardan oluşur ve düğünün şatafatını gösterir niteliktedir.

Timurlenk romanında Timur ile dördüncü eşi Tuman Ağa, düğünlerini bir çadırdan seyrederek. Buldukları çadır, devrin en yüksek sanat eseridir: “(...) tavanı gökyüzünü temsil ediyordu, sayısız elmaslarla bezenmişti. Perdeler altın işlemeli kumaşlardan ve üzerindeki topuzlar, ince amberden yapılmıştı.” (Tan, 1960a: 75).

Timur ve Tevekkül'ün düğünü de yine Semerkant'ta yapılır. Düğünün yapılacağı meydan en ince ayrıntısına kadar betimlenir:

“On bin adım uzunluğunda ve üç bin adım enliğinde bir meydan düğün eğlenceleri için merkez ittihaz ve seyircilerin ihtiyacına göre de tanzim edilmiş idi. En başa konulan tahtadan yapılmış beş yüz adım muhitinde bir murabba, mutfaktı. Hükümdarlar, prensler, prensesler ve gelin için köşkler, üstü örtülü karargâhlar yapılmıştı. Bunların aşağısında dokuz kat üzerine ahşaptan bir bina kurulmuştu ve her kat, bir misafir heyetine tahsis olunmuştu. Ecnebi elçiler, tarhanlar, valiler kumandanlar, saray erkânı burada oturacaklardı. Kadınların yerleri ayrı ve yine o derece üzerine mürettep idi. Mızraklar meydanın ortasında ve düğün ağaçları onların önünde idi.

Hükümdar mahfelinin iki yanına dokuz yüz mumlu iki avize asılmıştı. Bir tarafa kırmızı ve şerbet hazırlayanlara mahsus olan büyük bir çadır kurulu idi. Meydanın merkezine dokuz direk dikilmişti. Her direğin tepesine binlerce fenerden mürekkep birer çember kurulmuştu. Bu çember gün batarken indiriliyor ve fenerdeki mumlar yandıktan sonra yine direğe çekiliyordu.” (Tan, 1960a: 115).

Gelin, “birkaç bin adımlık yerden başlayan sırmalı kadife döşeli bir yoldan” saraya götürülür (Tan, 1960a: 116).

Akından Akına romanında düğünün yapıldığı yer ayrıntılı betimlenmez. Bosna'dan yola çıkan gelin alayı, düğünün yapılacağı Semendere'ye gelir. Misafirler kendileri için hazırlanan çadırlara, gelin ise bir otağa yerleştirilir ve düğün eğlenceleri buradan seyredilir.

Hurrem Sultan romanında Hatice Sultan ile İbrahim Paşa'nın düğününün Atmeydanı'nda yapıldığı belirtilir. Ayrıntılara pek yer verilmez. Sadece Kanuni'nin altın ve ipekten örülme iki duvar arasından yürüyerek kız kardeşinin oturacağı yere vardığı ifade edilir. Yol üzerindeki evler de kumaşlarla, şallarla, halılarla örtülmüştür. Romanda sözü edilen Mihrimah'la Rüstem'in düğünü ve

şehzadelerin sünnet düğünleri de yine Atmeydanı'nda yapılır. Ancak mekânın sadece adı geçer.

Osmanlı Rasputini Cinci Hoca romanında hemen birçok gelenek, yerle bir olur. Her fırsatta bir düğün yaptırır Deli İbrahim'in isteği üzerine halasıyla Sevayüş Paşa evlendirilir. Padişah, para düşkünü olduğu için düğünün her zamanki gibi halka açık Atmeydanı'nda yapılmasını istemez. Bu nedenle sarayın avlusuna çadırlar kurulur. Düğün burada yapılır. Romanda kısaca değinilen diğer düğün eğlenceleri de yine sarayda halka kapalı bir şekilde düzenlenir.

1. 6. Eğlenceler

Romanlarda düğün eğlenceleri, genellikle ayrıntılı olarak anlatılır. Bu eğlencelerin çeşitliliği, düğünün debdebesini de ortaya koyar. Düzenlenen eğlenceler, şöyle sınıflandırılabilir:

1.6.1. Temsili Savaş Oyunları

Timur'la Tevekkül'ün düğünlerinin birinci günü üç yüz esir, birbirleriyle kılıç ve mızrak kullanarak dövüşür. Bu oyunda en fazla hüner gösterenlere para dağıtılır ve hepsi özgür bırakılır. Düğünün dokuzuncu günü, Çin istihkâmı üzerine hücum taklidi yapılır. Mızrak yerine değnek, miğfer yerine küçük yastık kullanılır. Sonra kale harbi temsil edilir. Duvarlar yıkılır. Kalelerden domuzlar ve aslanlar çıkar. Aslanlar, domuzları parçalar.

1.6.2.Şeker Eğlencesi

Timur'un düğününün ikinci günü şeker eğlencesi yapılır. Buna göre fil, aslan, pars, gergedan, at, deve, zürafa, denizkızı, doğan, leylek, turna, ördek gibi hayvan şekillerinde ve bu hayvanların boyutlarında, her birinden doksan dokuzar tane imal edilir. Bu şekerler, halk tarafından eğlenceli bir şekilde yağmalanır.

1.6.3. Derviş Gösterileri

Timur'un düğününün dokuzuncu günü dervişler, ilahi hünerlerini sergilerler. Kimisi ateşte korlaştırılan demirleri ağzına alır. Kimisi bıçakları yutar. Bazı dervişler, içi yılanlarla dolu bir fiçıya girip dokuz bardak ayran içtikten sonra çıkar. Bazısı yirmi kişinin kaldıramayacağı kayayı göğsü üzerinde parçalatır. Bir başkası, yere saplanmış bıçak ve kılıçların üstünden yalınayak yürür.

1.6.4. Ateş Oyunları

Timur'un düğününde geceleri ateş gösterileri yapılır. Havai fişek gösterileri ilgi toplar. Fişekten gemiler, hayvanlar, şehirler düzenlenir. Kuyruklarına meşaleler, fişekler takılmış olan ayılar, tilkiler halk üzerine bırakılır ve bu kargaşa gülünç durumlar ortaya çıkarır.

Hurrem Sultan'ın kızı Mihrimah ile Rüstem'in düğününe ilk kez katılan Yahudiler ise yaptıkları yedi başlı ejderi ateşleyerek farklı bir gösteri düzenlerler.

1.6.5. Geleneksel Türk Oyunları

Timur ve Tevekkül'ün düğününde cirit, pehlivan güreşi, tokmak müsabakaları düzenlenir. Bunların her birine ayrı bir gün ayrılır. *Akından Akına* romanında ise anlatılan düğün şenlikleri içerisinde halkın en çok rağbet gösterdiği oyunların Türk ananesine göre yapılan, bilek ve yürek gücüne dayanan cirit, tokmak, güreş, koşu gibi oyunlar olduğu belirtilir. Bir ok darbesiyle demir bir tabla ya da yirmi metre yükseklikteki bir sıırğın tepesine asılı içi altın dolu maşrapa delinir. Bir cirit atışıyla üst üste üç at yıkılır, bir kılıç darbesiyle koca bir öküz ikiye bölünür. Malkoçoğlu, Tur Ali gibi yiğitlerin bu gösterileri yapması, ilgiyi ve heyecanı artırır.

1.6.6. Hokkabaz-Cambaz Gösterileri

Timur'un düğününde cambaz gösterilerine de yer verilir. *Akından Akına*'da yer verilen düğünde ise pehlivan denilen ünlü hokkabazlar birçok gösteri düzenlerler. “*Bunlar karagöz ve kukladan tutun da çanak, kâse, sini, şişe, kadeh, yumurta, kâğıt, yuvarlak ayna, kılıç, maymun, köpek, ayı, yılan oyunlarına kadar bin çeşit oyun*” gösterirler (Tan, 1960b:207). “Hezar fen” denilen sanatkarlar, pireyi kafese koymak, biti arabaya koşmak, kartal kanadı takıp uçmak, beline fişek takarak onu ateşleyip göklere yükselmek gibi maharetler sergilerler.

1.6.7. Saz Eğlenceleri

Akından Akına romanında anlatılan düğünde, saz eğlencelerindeki çalgı aletlerinin çokluğu bile düğündeki şatafatı ortaya koymaya yeter. Çeşit çeşit def, kemeçe, ud, zurna, cura, mızıka, kanun, boru, düdük, ney, kudüm, davul, dümbelek gibi elliye yakın müzik aletinin adı sayılır ve bunları çalan iki yüz kişilik bir saz takımının olduğu ifade edilir. Bu zenginlik, düğüne verilen değer bir göstergesi olarak algılanır.

1.6.8. Geçit Törenleri

Timurlenk romanında düğünde, iki gün boyunca farklı kıyafetler içerisindeki kişilerin yer aldığı resmigeçitler düzenlendiğinden söz edilir.

Hurrem Sultan romanında ise farklı bir uygulama olarak damat Rüstem, düğünün debdebesini arttırmak için Atmeydanı'nda düzinelerle aslan, kaplan, pars, vaşağı, kurt, zürafa gibi hayvanları dolaştırarak halkı heyecanlandırır.

1.7. Hediye Takdimi

Turhan Tan'ın romanlarında düğünlerde yapılan hediye takdimleri, üzerinde durulan bir konudur. Çünkü verilen hediyeler, düğünün debdebesini artırır ve düğünü yapılan kişilere verilen değer, saygı ve sevginin bir göstergesi olarak algılanır. *Timurlenk* adlı romanda Timur'un yapmış olduğu evliliklere geniş bir yer verilir. Timur'un eşlerine verdiği düğün hediyelerinden en önemlisi, özel olarak yaptırdığı ve farklı isimler verdiği bahçelerdir. Timur, ikinci eşi Tuğu Turhan'a *Bağı Bülent*'i hediye eder. Üçüncü eşi İslâm Hatun için

Kânigül bahçesini yaptırır. Dördüncü eşi Tuman Ağa için ise tarihin en büyük düğününü yapar. Eski Türklerde büyük bir kutsallığı olan dokuz sayısı,² Timur'un verdiği ve aldığı hediyelerin ölçütü olur. Geline hediye olarak ilkin “*dokuz altın taht, dokuz taç, dokuz bilezik, dokuz küpe, dokuz gerdanlık, dokuz kemer, dokuz sandık kumaş, dokuz çadır*” gönderir (Tan, 1960a:75). Gelin, payitahta varınca saatlerce inci ve altın yağmuru döktürür. On iki bahçenin birleşmesinden oluşan *Bağı Behişt*'i, eşine hediye eder.

Timur'la Tevekkül'ün düğünün yapılacağı duyurulunca herkes sunacağı hediyeleri ve göndereceği heyeti hazırlamaya girişir. Bu süre içinde Timur her gün, Semerkant'tan geline bir mektup ve hediye gönderir.

Yazara göre tarihin efsanevi düğünlerinin hepsi şarkta yapılmıştır. Bunların bir eşini batıda görmek mümkün değildir. Timur'un bu düğünü de şarktaki düğünlerin en debdebelisidir.

Moğol kızı Tevekkül, bir tahtrevana bindirilir. Timur'un zapt ederek kendi ülkesine bağladığı yirmi yedi memleketin temsilci heyeti başta olmak üzere “*dokuz yüz kişilik süvari kutası, kıymetli gelinin rikabında bulunuyorlardı. Her süvari kutasının başında, Timur'un hakimiyet ve metbuiyetini kabul etmiş olan eski hükümdar ailelerinden birer prens vardı. Gelin tahtrevana adım atarken dokuz yüz öküz, doksan dokuz deve ve doksan dokuz koyun kesilmişti, gelinin başına dokuzar tabak inci elmas ve zümrüt dökülmüştü. Kayınvalide, Semerkanttan gelen reisülkudat ve şeyhülmeşayihin zevceleriyle beraber gelinin tahtrevanına binmişti. Her biri bir hizmetle mükellef doksan dokuz halayık, otuz üç mahfeye bindirilmiş ve yine o miktar hadım ağa, at üstünde mevki almıştı.*” (Tan, 1960a: 115).

Gelin, her noktada binlerce kişi tarafından karşılanır ve kendisine “peşkeş” denilen hediyeler sunulur. Timur'un ise eşine verilmek üzere gün başına hazırlatıp yol boyunca sıraladığı emsalsiz mücevherlerden oluşan küpe, tarak, bilezik gibi paha biçilmez hediyeler, o yerin en büyük memuru tarafından geline takdim edilir.

Tevekkül, saraya girince başına doksan dokuz tabak mücevher saçılır. Düğünün sekizinci günü Kastil Kralı III. Henri'nin, Milan Dukası Eeforza'nın, Fransa hükümdarı VI. Şarl'ın, Bizans İmparatoru Paleolog'un elçileri, yerli tarhanlar, valiler, kumandanlar, ulus beyleri, himaye altında bulunan tacdarlar, birer birer Timur'un bulunduğu mahfelin önüne gelerek düğün hediyelerini sunarlar. Bu hediyelerin daha önce kaydedildiği defterler, hemen geline gönderilir. Bütün hediyeler, Türk geleneğine uygun olarak dokuz sayısı üzerine düzenlenmiştir. Bu hediyeler arasında “*dog köpekleri, samur denkleri, zerdavalar, kakımlar, ayıbalığı dişleri, çiftte dipli kupalar, tepsiler, leğenler, avizeler, vazolar, sorguçlar, üzengiler, kumaşlar, atlar, katırlar, köleler,*

halayıklar” yer alır(Tan, 1960a: 116-117). Timur’a tabi olan Ermeni Gorkin de kendisinin dokuz kız çocuğunu cariye olarak takdim eder. Dokuzuncu gün nikâh kıyılmadan önce düğünde bulunan halka ve payitahtın her evine küçük keseler içinde altın dağıtılır. Nikâh kıyıldıktan sonra elçiler, mukabil hediyelerini alarak yurtlarına dönerler.

Timur, Tevekkül’e hediye etmek üzere düğünün yapıldığı meydanda, eşi dünyada görülmemiş bir bahçe yapılmasını emreder. Bu bahçeye “*Dilküşa*” adını verir.

Osmanlı Rasputini Cinci Hoca romanında Deli İbrahim, hediye toplamak için düğünler tertip eder. Damat olarak seçtiği kişilerle ne kadar hediye getirecekleri konusunda pazarlık yapar. Çevresindeki herkesten zorla ve kendi diliyle değerli hediyeler vermesini ister, bu hediyelere de kendisi el koyar. Mesela halasıyla evlendireceği Sevayuş Paşa’dan değerli taşlarla işlenmiş atlar, topuz, kılıç, sorguç, saat, inci tespih, değerli kumaşlar ve nişan hediyesi olarak da yine değerli mücevherlerden yapılma takılar, mutfak eşyaları, kumaşlar, halayık ve köleler ister. Çeyiz getirme günü saraya getirilen eşyaları seyredenlerden de zorla hediye koparır.

Deli İbrahim, evlendiği Şivekar Dudu’nun isteğini yerine getirmek için ona hediye olarak Şam eyaletini verir. Diğer hasekilere de Karesi, Kütahya, Bolu, Çankırı, Hamideli, Niğbolu sancaklarını verir. Böylece Deli İbrahim, daha önce yasaklanmış olan bu geleneği, yeniden gün yüzüne çıkarmış olur.

İki buçuk yaşındaki kızı Fatma’yı Yusuf Paşa’ya nikâhlayan Deli İbrahim, yine etrafındakileri soyma hevesiyle muhteşem bir düğün yapar. Damada Atmeydanı’ndaki İbrahim Paşa’nın sarayını verir. Daha sonra kendisi Telli Haseki ile evlenir ve bütün devlet erkânından tepeden tırnağa elmas kaplı birer halayık alır.

1.8. Düğün Sofrası

Turhan Tan’ın romanlarında anlatılan düğünlerde verilen ziyafetlerde belli bir gelenekten söz edilemez. Herkes düğün sofrasını kendince belirler. Ancak pilav ve et, değişmez bir yemek olarak sofralardaki yerini alır.

Orhan Bey dönemini konu edinen *Gönülden Gönüle* adlı romanda kahraman alplerden biri olan Apturrahman evlenmek ister. Arkadaşları ondan düğününde Oğuz’unki gibi bir şölen vermesini ister. Buna göre Oğuz, “*verdiği ziyafette dokuz yüz at, dokuz bin koyun kestirmiş, doksan havuz kırmızı hazırlatmıştı; halkı tam kırk gün kırk gece yedirip içirmişti.*” (Tan, 1931: 169). Apturrahman ise Orhan Bey’in Nilüfer Hatun’la evlenirken bir kazan pilavla bir lenger helvayı fukaraya dağıttığını belirtir. Bu doğrultuda kendisi de evlenirse bir kuzu çevirmesi ile bir koca bakraç ayran hazırlatacağını söyler.

Timurlenk romanında düğünün yapıldığı sekiz gece boyunca halka on bin tabak pilâv, on bin somun ve üç yüz pişmiş domuz ikram edilir.

2. SÜNNET DÜĞÜNÜ

Turhan Tan'ın *Hurrem Sultan* ve *Safiye Sultan* romanlarında aynı zamanda sünnet düğünlerine de yer verilir. Bunlardan biri *Hurrem Sultan* romanında anlatılan Kanuni'nin Mahidevran'dan olan 12 yaşındaki oğlu Mustafa ile Hurrem Sultan'dan olan 6 yaşındaki oğlu Selim'in sünnet düğünleridir. Hurrem Sultan'ın isteği üzerine her iki şehzadenin sünnet düğünü, tarihteki efsanevi düğünleri gölgede bırakacak şekilde düzenlenecektir. Romanın ilerleyen bölümlerinde ayrıca şehzade Beyazıd ve Cihangir'in, ablaları Mihrimah'ın düğünüyle bir arada yapılan sünnet düğününden de ismen söz edilir.

Safiye Sultan'da III. Murat'la Safiye Sultan'ın oğlu şehzade III. Mehmet'in sünnet düğünü anlatılır. Yazar, bu düğünü, Âli, Peçevî, Selanikli tarihleriyle elçi raporlarını inceleyerek anlatan Tarihçi Hammer'den alıntılar. Buna göre III. Murat, bu düğünü hem eğlenceye düşkün olduğu hem de düğün vesilesiyle devlet ricali ve komşu hükümdarlardan hediyeler koparmak istediği için yaptırır. Öte yandan da yaşı ilerleyen şehzade Mehmet'in Manisa'ya yollanmadan önce sünnet ettirilmesi gerekmektedir.

2.1. Düğüne Davet

Kanuni, şehzadelerin sünnet düğününde herkesin bulunup eğlenmesini ister. Valiler, serhat beyleri, vilayet ayanları, ticaret ve sanat âleminin tanınmış isimleri, Venedik Döjü, düğüne davet edilir.

Safiye Sultan'da anlatımını bulan III. Mehmet'in sünnet düğünü için çavuşlar aracılığıyla Asya ve Afrika'ya mektuplar, bütün valilere davetnameler gönderilir.

2.2. Düğün Zamanı

Romanlarda anlatılan sünnet düğünleri için ortak bir zaman diliminden söz etmek pek mümkün değildir. Düğün zamanını herkes kendince belirler.

Kanuni'nin şehzadelerinin sünnet düğünü, 27 Haziran 1530'da başlar ve 21 gün boyunca devam eder. Düğünün ilk günü padişah, büyük bir merasimle Atmeydanı'na gelir. Mehterhanenin çalınışı ve padişahın tahta oturmasıyla düğün başlar. Her gün ayrı bir takdime ve gösteriye yer verilir. On sekizinci gün şehzadeler, ayrı bir törenle Atmeydanı'na getirilir. Vezirler tarafından padişahın huzuruna getirilip el öptürülen şehzadeler, oyun seyretmek üzere kendilerine hazırlanan çadırlara götürülürler. Sünnet de bugün yapılır. Şehzadeler, son güne kadar sünnetin yapıldığı İbrahim Paşa Sarayı'nda kalırlar. Yirmi birinci gün Kâğıthane'de yapılan büyük koşudan sonra düğün sona erer ve Topkapı Sarayı'na dönülür.

Safiye Sultan'da yer verilen III. Mehmet'in sünnet düğününün hazırlıklarına 1581 yılında başlanır ve hazırlıklar bir yıl sürer. 1 Haziran 1582'de Sultan Murat'ın büyük bir debdebe ile Topkapı Sarayı'ndan Atmeydanı'na gelmesiyle başlayan merasim, çıkan kavgalar, ölüm, yangın gibi facialar nedeniyle 52 gün sonra Padişahın meydandan ayrılmasıyla mecburen son bulur. Birçok farklı eğlencenin düzenlendiği düğünün otuz yedinci günü şehzade sünnet edilir. Bu düğünde sadece Türklerin değil, Yahudilerin, zencilerin, Rumların da farklı dans gösterileri ve geçit törenleri dikkati çeker. Kırk sekizinci gün yeniçerilerle sipahiler arasında çıkan kavga ve yukarıda sözü edilen olaylar sonucunda düğün, elli ikinci gün sonlandırılır.

2.3. Düğün Mekânı

Hurrem Sultan'nda sözü edilen sünnet düğünü Atmeydanı'nda yapılır. Padişahın tahtı Atmeydanı'na ve Mehterhane'nin yanına kurulur. Osmanlı Devleti'nin kuruluşundan beri yıkılan devlet hükümdarlarından alınma otağlar, İbrahim Paşa'nın Budin'den getirip sarayın önüne diktiği heykellerin etrafında dizilidir. Taht, lacivert taş sütunların üstünde yükselir, üstü ipek, sırma şalların dalgalandığı altından bir sayebanla örtülmüştür. Tahtın etrafında bin çadır yer alır.

Safiye Sultan romanında III. Mehmet'in sünnet düğünü için yine Atmeydanı seçilir. Dört yüz adım uzunluğunda ve yüz adım genişliğinde olan meydan, düğün için düzenlenir. Üst yanda tahtalarla yüz adımlık bir yer çevrilerek mutfak yapılır. Padişah, sultanlar ve veliaht için İbrahim Paşa Sarayı'nın avlusunda köşkler ve üstü örtülü karargâhlar yapılır. Sarayın yanındaki binanın birinci katı küçük elçilere, ikinci katı iç ve dış ağalarına, üçüncüsü beylerbeyiyle vezirlere ayrılır. Bunun yanına yapılan galeri ise Kaptan Paşa ve bahriye erkânı için tahsis edilir. Sarayın karşısında saray mızıkasıyla düğün nahilleri bulunur. Daha aşağısındaki yerler ise Acem, Fransız, Leh elçilerine ayrılır. Atmeydanı, binlerce fener taşıyan bir çember ile aydınlatılır. Havai fişekler ve birçok ince süsten oluşan nahiller, meydanı süsler.

2.4. Eğlenceler

Romanlarda düğün eğlenceleri, genellikle ön planda yer alır. Dikkat çeken yönlerden biri de *Timurlenk* romanında anlatılan düğünle *Safiye Sultan* romanındaki sünnet düğünü eğlencelerinin büyük bir benzerlik taşımasıdır. Bunun yazarın bir tasarrufu mu olduğu yoksa gerçekten devam eden bir geleneğin yansımaları mı olduğu belirsizdir.

2.4.1. Temsili Savaş Oyunları

Hurrem Sultan'da anlatılan sünnet düğünün üçüncü günü tüfek, kılıç ve mızrakla kuşanmış oyuncular, Mohaç, Budin ve Viyana önlerinde nasıl savaştığını canlandırırılar. Beşinci gün, silah hünerleri ve kölemen atlılarının

gösterileri sergilenir. Kule oyunu yapılır. Hendekler, siperlerle çevrilen ve gerçeklerinden farksız olan kuleler arasında savaş yapılır. Alınan düşman kalesinin içindeki köle ve halayıklar, galip olanlar arasında paylaşılır.

Safiye Sultan romanında da düğünün üçüncü gününde on iki esir, kılıç ve mızrakla dövüşür. Galip gelene daha fazla olmak üzere para dağıtılır. Beşinci gün, bir Macar istihkâmı üzerine bir savunma taklidi yapılır. Savaşçılar, mızrak yerine değnek, miğfer yerine küçük yastık taşırılar. Dokuzuncu gün, Müslümanları ve Hıristiyanları temsil eden iki kule arasında savaş temsil edilir. Yıkılan kulenin içinden çıkan dört domuz, üç aslana parçalttırılır.

2.4.2. Şeker Eğlencesi

Şehzade Mehmet'in sünnet düğünün üçüncü gününde sultanlar, bir şekerleme kervanı ile meydana gelirler. On beş hayvanın taşıdığı bu kervanda her biri tabii büyüklükte yapılmış farklı sayılarda fil, aslan, deve, zürafa, pars, at, denizkızı, doğan, leylek, turna, ördek şeklinde şekerler bulunur. Bu şekerler parçalanarak halka dağıtılır.

2.4.3. Derviş Gösterileri

Safiye Sultan romanında da korlaşmış demirleri ağzına sokan, bıçak yutan, yılan dolu fıçıya giren, göğsünde sekiz kişinin taşıyamayacağı bir taşı parçalatan dervişlerin gösterilerinden söz edilir.

2.4.4. Ateş Oyunları

Hurrem Sultan'daki şehzade düğünlerinin birinci günü ateşbazlar, koca meydanda ellerindeki fişek ve çarkıfeleklerle renk renk ışık gösterileri yaparlar.

Safiye Sultan romanında anlatılan düğün eğlencelerinden biri de gece yapılan ateş oyunlarıdır. Kuyruklarına meşale ve fişekler bağlanmış ayı, tilki, köpek gibi hayvanlar, halkın üzerine bırakılarak eğlenilir. Ayrıca Afrika zencilerine özgü oyunlar ve Yahudi komedileri ile eğlenceler uzar. Geceleri havai fişeklerle havada gemi, kule, fil resimleri oluşturulur.

2.4.5. Geleneksel Türk Oyunları

Safiye Sultan romanında anlatılan düğün eğlenceleri arasında atıcılık, mızrakla zırh ve miğfer delme yarışı yer alır.

2.4.6. Hokkabaz-Cambaz Gösterileri

Hurrem Sultan'da düğünün birinci günü hokkabazlar, perendebazlar ve sinibazlar, hünerlerini sergiler. Dördüncü gün, yine hokkabaz ve cambaz oyunlarına yer verilir. İp üstünde hünerler sergilenir. Yağlı direğin tepesindeki altın kâsesini alma yarışı yapılır. Düzinelerle fare, maymun, ayı, yılan gibi hayvanlarla orta oyunu oynatan üstatlar gösteri yapar. Kuklabaz, gözebaz, çanakbaz, sinibaz, kâsebaz, kadehbaz, kâğıtbaz, yumurtabaz, külâhbaz, yuvarlakbaz, aynabaz, sürmebaz denilen kişiler, hünerleriyle halkı eğlendirirler.

Safiye Sultan romanında da düğünde cambazlar, yağlı direkler üzerinde hünerlerini gösterirler.

2.4.7. Saz Eğlenceleri

Şehzadelerin sünnet düğününün bir günü musikiye ayrılır. “ *kemençeci, neyen, çenkci, tamburcu, kanuncu, udcu, çartarcı, şeştarcı, şeşhaneci, ravzacı, kopuzcu, çökiircü, çeşteci, karadüzenci, bonkarıcı, yeltemci, muğnici, barbatçı, sundereci, kaba zurnacı, Arabî zurnacı, acemî zurnacı, âsafî zurnacı, şehabî zurnacı, nefirci, kerenaycı, düdükkü, borucu, kırnatacı, dümbelekçi, müzmaracı, bülbül safirci olarak dört binden fazla saz ustası yer yer, köşe köşe ve küme küme fasullar yaparak koca meydanı sanatlı bir velveleye boğmuşlardı.*” (Tan, 1937: 267). Atmeydanı’nda çalgılar çalınır, rakslar yapılır.

Safiye Sultan romanında düğünün dokuzuncu günü Yahudilerin ve zencilerin Matezine ve Moreska dansını yaptıkları belirtilir.

2.4.8. Geçit Törenleri

III. Mehmet’in sünnet düğününün yirmi birinci günü başlayan İstanbul esnafının debdebeli geçit resmi 21 gün sürer. Otuzuncu gün Beyoğlu ve Galata Rumları, farklı kıyafetlerle ve temsili dans oyunları yaparak geçit alayı düzenlerler.

2.5. Hediye Takdimi

Hurrem Sultan’da anlatılan şehzade düğününde her gün belli bir grup, tebrik ve hediyelerini sunar. Bu hediyeler halka teşhir olunur. Böylece dünyanın dört bir yanından armağan adı altında Türklüğe sunulan vergiler hakkında bir fikir verilmeye çalışılır. Bu hediyeler arasında Mısır ve Şam’dan gelen çeşitli toplar, Hint muslinleri, Lâhur şallar, altın dolu gümüş tabakalar, mücevher dolu altın kâseler, billûr kadehler, Çin fağfurları, şimal kürkleri, Necid atları, Rum gençleri, Habeş ve Macar köleler, çeşitli milletlerden seçilen halayıklar yer alır.

Safiye Sultan romanında verilen düğün hediyeleri ayrıntılı olarak sıralanır. Dördüncü gün, vezirler padişahın huzuruna çıkarak değerli hediyelerini sunarlar. Bunlar arasında değerli eğerler, süslenmiş atlar, değerli kıyafetler, sırmalı kumaşlar, köleler, gümüş oyuncaklar vardır. Altıncı gün Avusturya, Acem, Lehistan, Transilvanya elçileri, Kırım Hanı, voyvodalar Fas ve Merakeş sultanları, hediyelerini takdim ederler. Bu hediyelerin hepsini, birbirinden değerli altın-gümüş, tepsiler, leğenler, eğerler, sorguçlar, avizeler, kupalar, asma saatler, samurlar, tespihler, seccadeler, kumaşlar, köleler oluşturur. Vergi olarak dört bin kuron altın getirilir.

2.6. Düğün Sofrası

Hurrem Sultan adlı romanda anlatılan sünnet düğününde misafirlere kuzulu pilâv ve tatlı ikram edilir. Halka da kazan kazan yemek, küfe küfe çörek dağıtılır. El öpüp ayrılan misafirler, ayrı sofralarda ağırlanır. Fatih’in

kanunnamesi gereği Padişahla kimse aynı sofrada yer alamaz. 21 gün boyunca öğle ve akşam vakti halka yemek dağıtılır.

Safiye Sultan romanında sözü edilen sünnet düğününde ise meydanda her akşam, bin tabak pilâv ve yirmi öküz eti dağıtılır. Halk, bu yemeklere atıldığı için kısa sürede yemek biter ve meydan yemek artıklarından geçilemez. Her akşam meydanı yüzlerce görevli temizler. Düğünün sekizinci günü, yeniçeri zabıtlarına her biri yetmiş iki kişilik sofralardan oluşan ziyafet verilir. Dokuzuncu gün ise kadı, hoca, müderris, ulema, kazasker gibi kişiler, yetmiş sofralık ziyafete davet edilir.

SONUÇ

Turhan Tan'ın romanlarında bazen birkaç sayfa boyunca anlatılan bazen de satır aralarındaki özet bilgilerle geçiştirilen düğünler, genellikle gerçeklerle örtüşür. Çünkü Turhan Tan, tarihi kaynaklardan hareketle romanlarını yazar. Yeri geldikçe bu kaynaklardan yaptığı alıntılara yer verir ya da dipnotlarla tarihi kaynaklara göndermelerde bulunur.

Romanlarda düğünün zamanı açısından farklılıklar göze çarpar. *Timurlenk* romanında her şey geleneklere uygun olarak düzenlenir. Tanrı'nın dokuzuncu katta olması ve bu sayının aynı zamanda Tanrı'nın yeryüzündeki gölgesi olan hükümdarı temsil etmesi anlayışından hareketle yapılan düğün de dokuz gün üzere tertiplenir. *Akından Akına* romanında düğün yedi gün devam eder. Diğer romanlarda ise düğün zamanının 15, 18, 21, 52 gün gibi giderek arttığı ve belli bir geleneği yansıtmayan, bir kutsallık ya da özel bir anlam taşımayan bir değişime doğru gidildiği görülür. Bu durum, aynı zamanda giderek geleneklerden uzaklaştığını, gelişi güzel ve keyfî hareket edildiğini ortaya koyar. Bu, ayrıca devletin her birimine yansıyan israf ve debdebeye doğru kayışın önemli bir göstergesi olarak da yorumlanabilir.

Düğünlerde mekân, genellikle devletin başkentidir. *Timurlenk*'te düğün mekânı, başkent Semerkant'tır. *Akından Akına* romanında damadın yaşadığı Samandıra'da düğün yapılır. Diğer romanlarda ise düğünler için İstanbul'da Atmeydanı tercih edilir. Halka açık geniş meydanlarda düğüne özgü düzenlemelerle donatılan mekân, sadece *Osmanlı Rasputini Cinci Hoca* romanında Deli İbrahim'in isteği üzerine değişir. Bu romanda düğünler, halka kapalı olarak sarayda yapılır. Böylece para ve eğlence düşkünü padişah, sadece kendisini eğlendirir.

Romanlarda sözü edilen düğünler, genellikle tarih içerisinde gösterişi, debdebesiyle ön plana çıkan düğünlerdir. Bu düğünlerin şatafatlı olmasının arkasında farklı nedenlerin olduğu göze çarpar. *Timurlenk*'te Timur, Tevekkül'ü çok sever. Kendi sevgisini ve gücünü ona gösterip onu da etkilemek ister. Ayrıca ömrünün sonlarına doğru gerçekleşen bu son düğününün dillere destan olması

gerektiğine inanır. *Akından Akına* romanında düğünün şatafatı, düğünü yapılan kişilere duyulan saygının, sevginin ve verilen değerlerin bir yansımasıdır. Ayrıca bu romanda düğün, iç ve dış siyasetteki gücün bir göstergesi olarak algılanır. Başlı ezilmesi gereken herhangi birine ya da devlete karşı gösteri yapmak gerekince hemen bir düğün düzenlenir. Böylece devletin gücü ortaya konulmuş olur. Bazen de *Hurrem Sultan* ya da *Safiye Sultan*'da olduğu gibi düğünün önceki düğünlerden daha parlak, daha ihtişamlı yapılmasıyla tarihe geçecek bir gün teşkil etmesine çalışılır. Düğünün gösterişi, kişinin nüfuzunun ve şerefının büyüklüğünün derecesini belirler. Bu romanlarda düğünler, aynı zamanda geleceğe yönelik tasarlanan entrikaların da bir parçası olma özelliğini taşır. *Osmanlı Rasputini Cinci Hoca* romanında ise düğün başkalarından hediye koparmanın bir yolu olarak görülür.

Düğünlerde en yüksek rütbeli devlet adamlarından dış ülkelerin temsilcilerine kadar birçok kişi, birbirinden değerli ve anlamlı hediyeler sunar. Bunlar genellikle hediye defterine işlenerek kayıt altına alınır. *Timurlenk*'te hediyeler, belli bir gelenek içerisinde ve yine kutsallık yüklenen dokuz sayısına göre tertiplenir. Bu romanda dikkat çeken bir yön de hediye veren yabancı elçilerin Timur'un verdiği hediyelerle uğurlanmasıdır. Romanlarda hediyeler, belli bir takdim içerisinde sunulur. Hediyeler, kişiye verilen önemin bir ifadesidir. Düğünü yapılan kişi ne kadar güçlü ise hediyeler de o kadar değerli olur. Verilen hediyeler, aynı zamanda hükümdarın tebaası altındaki devletlerden alınan bir vergi olarak nitelendirilir. *Osmanlı Rasputini Cinci Hoca* romanında ise yozlaşmış birçok değer gibi hediye sunumu da zenginleşmenin, para hırsının bir aracı olarak şekillenir.

Son olarak diyebiliriz ki Turhan Tan'ın romanlarındaki düğün merasimleri, dönemin düğün etrafında şekillenen anlayışını, örf ve adetlerini, inanışlarını yansıtır. Romanlar, ele aldığı dönemler açısından kronolojik olarak incelendiğinde, düğün geleneklerinde gözlemlenen değişim ve bozulmaların toplumun siyasi, sosyal, kültürel ve ekonomik yapısında görülen yozlaşmalarla da paralellik taşıdığı dikkat çeker.

Sonnottlar:

¹ Zeki Taştan, Turhan Tan'ın *Cehennemden Selâm* adlı romanına dair yaptığı değerlendirmede tarihi tahrif etmede Tan'ın Racine'den daha ileri bir noktaya vardığını belirtir. *a.g.t.*, 1258.

² Dokuz sayısının kutsallığı, İslâm öncesi döneme dayanır. Göğün dokuz kattan oluştuğuna ve Gök Tanrı'nın; İslâmiyet sonrasında da Allah'ın dokuzuncu katta bulunduğu inanılır (Çoruhlu, 2002: 194). Antik dünyada da dokuz sayısı mükemmelliğe yakınlığı vurgular. Yeryüzü ile gökyüzü arasında bağlantı kuran ve kozmik ağaç da denilen hayat ağacı, dokuz kattan (daldan) oluşur. Onun üstünde

yer alan ve hükümdarı simgelediği düşünülen çift başlı bir kartal da tıpkı Tanrı gibi dokuz katlı ağacın tepesinde oturur. Tanrı'nın yeryüzündeki temsilcisi ise hükümdardır. Türk boylarından biri de dokuz Oğuzlardır. Kutadgu Bilig'de de gök küre dokuz kattır. Çinlilerde bu sayı şansın sembolüdür. Moğollar ve İranlılarda da bu sayıya, benzer anlamlar yüklendiği görülür (Schimmel, 2000: 177-194).

Kaynaklar:

- ANONİM. (1940). "Turhan Tan'ın Ölümü". *Yeni Adam*, 4 İkinci Kanun 1940, S. 262, ss. 6.
- ÇELEBİ, Ata. (1939). "Tetkikler Yanlış Olursa". *Yedi Gün*, 13 Mayıs 1939, S.10, ss.15.
- ÇORUHLU, Yaşar. (2002). *Türk Mitolojisinin Ana Hatları*. İstanbul: Kabcacı Yayınları.
- ES, Osman Feridun. (1934). "Cem Sultan ve Kadın Avcısı". *Cumhuriyet*, 6 Mayıs 1934, S. 2590, ss. 4.
- GÖVSA, İbrahim Alaettin. (1946). *Türk Meşhurları Ansiklopedisi*. İstanbul.
- KANDEMİR. (1937). "M. Turhan Tan Anlatıyor". *Yedi Gün*, 26 Mayıs 1937, S. 220, ss. 9.
- KARAMANLIOĞLU, Derviş. (1939). "Tarihi, Romanlaştıranlar". *Yedi Gün*, 22 Nisan 1939, S. 7, ss. 31-33.
- (1939). "Turhan Tan'ın Maskesini İndiriyorum". *Yedi Gün*, 6 Mayıs 1939, S. 9, ss. 36-38.
- KOMİSYON. (2003). *Tanzimat'tan Bugüne Edebiyatçılar Ansiklopedisi*. C.II, İstanbul: YKY.
- SADULLAH, Naci. (1939). "Tarihçiler Ne Yaptınız?". *Yedi Gün*, 3 Haziran 1939, S.13, ss. 20-21.
- SAFA, Peyami. (1939). "M. Turhan Tan". *Cumhuriyet*, 26 Birinci Kanun 1939, S.5612, ss. 3.
- SCHİMMELE, Annemarie. (2000). *Sayıların Gizemi*. İstanbul: Kabcacı Yayınları.
- TAN, M. Turhan. (1931). *Gönülden Gönüle*. İstanbul: Milliyet Matbaası.
- (1937). *Hurrem Sultan*. İstanbul: Cumhuriyet Matbaası.
- (1938). *Osmanlı Rasputini Cinci Hoca*. İstanbul: Sühulet Kitapevi.
- (1960a). *Timurlenk*. İstanbul: İnkılâp Kitabevi.
- (1960b). *Akından Akına*. İstanbul: İnkılâp Kitabevi.
- (1961). *Safîye Sultan*. İstanbul: İnkılâp Kitabevi.
- TAŞTAN, Zeki. (2000). *Türk Edebiyatında Tarihi Romanlar (Türk Tarihiyle İlgili, 1871-1950)*. 2 Cilt, Yayımlanmamış doktora tezi. İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- UŞAKLIGİL, Halit Ziya. (1939). *Sanata Dair*. C.II, İstanbul.